

Boekbespreking

Het groot Keienboek – Zwerfstenen uit Scandinavië, door Harry Huisman & Marja Braaksma. Eigen beheer, 2022. 480 pp., ca. 1500 afb. Prijs €59,95 excl. verzendkosten. Te bestellen via m.braaksma07@gmail.com.

In eigen beheer gaven auteur Harry Huisman en fotografe Marja Braaksma dit imposante werk over noordelijke zwerfstenen uit. Een leven lang is Harry al met deze stenen bezig. Eerst in zijn vrije tijd, vervolgens voltijds aan het Natuurmuseum (helaas opgeheven) en het Universiteitsmuseum te Groningen, en uiteindelijk als conservator aan het Hunebedcentrum te Borger, brandpunt van het Hondsrug UNESCO Geopark. Velen kennen al zijn waardevolle korte bijdragen over zwerfstenen. In dit dikke boek deelt Harry zijn uitgebreide kennis en ervaringen over dit onderwerp met stenen vrienden in den lande. Het landijs voerde vooral keien uit Scandinavië en Finland aan, geologisch tot in detail onderzocht. Er moet ook veel afkomstig zijn van de Oostzeebodem, uit Skagerrak en Kattegat – daar weten we wat minder van. In ons keileem komen verschillende type gesteente-associaties voor, uit verschillende ijsstromen. Smeltwaterrivieren kozen andere koersen dan gletsjers, die hun rolstenen naderhand weer opnamen. Zwerfsteenassociaties hebben dus een complexe achtergrond; die te ontraadselen blijft moeilijk. De stenen zelf zijn boeiend en mooi in hun bonte veelvoud.

In die keien kun je allerlei mineralen ontdekken, die bovendien met andere mineralen combinaties vormen. Het

boek is in die wereld een goede gids. De ordening van de grote variatie aan steentypen is niet eenvoudig. Gekozen is voor een ordening op grond van herkomst en geologische geschiedenis. Daaroverheen is dan weer het petrologische Streckeisendiagram in-zake de samenstelling van de stollingsgesteenten gelegd. De portretten van zwerfsteentypen vormen de kern van dit werk, in 380 rijk geïllustreerde pagina's. Misschien waren wat gegevens per individuele steen informatief geweest; waar werd de kei gevonden? Was het een Drent, een strandsteen, een monster uit de vaste rots? Een lengtemaat op de foto miste ik ook. Er is een enorme keuze, vooral van granieten. Voor de starter ware een kleine inventaris dienstig van hunebedstenen (veelal granieten!), die immers heel toegankelijk als studieobject zijn. Dit boek is vooral een aanwinst voor de gevorderde keienzoeker in de noordelijke helft van Nederland. Een zwerfstenenbijbel voor wie diep in de materie wil doordringen. Een prestatie van formaat – geen veldgids.

Bert Boekschoten, VU Amsterdam
g.j.boekschoten@vu.nl

Nieuw iBook

Zwerfstenen optisch determineren

Er zijn op dit moment een aantal goede hulpmiddelen beschikbaar waarmee je als amateur thuis redelijk goed op zoek kunt gaan naar de achtergronden van je vondsten van zwerfstenen. Een boek als “Stenen en Mineralen” van Walter Schumann (Thieme, 1989) heeft een determinatiehulp opgenomen. Een boek van jongere uitgave is “Gesteine” door Maresch, Schertl en Medenbach (Schweizerbart, 3e editie, 2016) heeft ook een ja/nee schema als een hulp bij het determineren.

Dit jaar is het Groot Keienboek van H. Huisman en M. Braaksma verschenen als het meest uitvoerige naslagwerk over de noordelijke zwerfstenen (zie de boekbespreking op deze Gea-pagina). Dit boek komt feitelijk in de plaats van één van de vier delen over zwerfstenen, eveneens van H. Huisman en M. Braaksma.

Sinds 2021 voert stichting GEA een project uit met het zand- en grindwinningsbedrijf K3Delta met het oog op de door de winning vrijkomende gesteenten te onderzoeken op hun herkomst en in eerste instantie op het voorkomen van agaten.

Bij het project met K3Delta bleek het al snel dat er behoefte was aan een instrument om in een groeve ter plekke de vondsten ruw te kunnen determineren en dus hebben we gebruik gemaakt van verschillende ja/nee

vraagmechanismen die her en der in omloop zijn om snel door optische kenmerken een vondst te kunnen duiden. Dat gaat slechts voor een beperkt aantal gesteenten, maar die vormen wel een groot deel van de mogelijke vondsten in een groeve (27 in dit gidsje). Vandaar dat we dit optische determinatiegidsje hebben ontwikkeld dat bovendien ter plekke nog extra informatie kan verschaffen over een vondst (voor twintig gesteenten), alles toegankelijk via antwoordbuttons op vragen die het gidsje aan de gebruiker stelt.

Iedere determinatie begint met vragen over wat je ziet. Het antwoord bepaalt dan of verdere vragen nodig zijn of dat een mogelijke oplossing gesuggereerd kan worden. De gebruiker kan op dat moment beslissen of hij meer wil weten over zijn vondst.

De gids, met als titel *Determinatiegids voor zwerfstenen*, is gratis en uitsluitend als iBook te downloaden voor iPhone/iPad op de website van GEA.

Technische informatie: 72 pag.; 50 foto's.

Hans Sanders
hansanders45@gmail.com